

OPBOUW



WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Wees sterk en moedig: een gebod

*Heb Ik u niet geboden: wees sterk en moedig?
Siddet niet en word niet verschrikt, want de HERE, uw God,
is met u, overal waar gij gaat.*
Jozua 1 : 9

Als een refrein klinkt in Jozua 1 de aansporing „Wees sterk en moedig!” De HERE zegt het tegen Jozua in vs. 6; in vs. 7 onderstreept Hij het: „Wees zéér sterk en moedig!”; in vs. 9 herinnert Hij Jozua er opnieuw aan, als aan een gebod (heb Ik u niet geboden...); in vs. 18 besluiten de Israëlieten hun antwoord aan Jozua met diezelfde woorden: „Wees sterk en moedig!” Deze viervoudige opwekking tot vastberadenheid wijst erop, dat Jozua niet overleefde van bravuur. Integendeel, de HERE zinspeelt erop dat hij aan gevoelens van onzekerheid en angst ten prooi kan vallen, vs 9: „Siddet niet en word niet verschrikt.” Het mag duidelijk zijn: het gaat hier niet over 'lef' als karaktereigenschap; hier wordt iemand áángespoord zich over zijn angst heen te zetten. Dat maakt dit begin van het boek Jozua zo boeiend. Niet zo heel veel mensen gaan naar hun aard stoer tegen het leven aan; angst en weifeling zijn veel meer gemeengoed. En als dan hier iemand wordt opgeroepen om die bangheid en onzekerheid af te leggen, rijst de vraag: „Kan dat? Is dat mogelijk, dat een mens de vrees van zich afschudt en sterk wordt?”

Het is geen wonder, dat Jozua hier niet naar voren komt als het toonbeeld van zelfverzekerdheid en durf. Hij kijkt n.l. in een diep, zwart gat: de dood van Mozes. Een sterfgeval, waar de Schrift buitengewoon uitvoerig op in gaat, omdat het te vroeg plaats vond. Immers, Mozes stierf voordat hij zijn taak ten einde gebracht had: het binnenleiden van Israël in het beloofde land. Dat is zeer smartelijk geweest; wat had meer voor de hand gelegen dan dat Israël bij die moeilijke operatie als vanouds op hem had kunnen steunen? Maar ook Mozes was de HERE op een beslissend moment ontrouw geworden (Deut. 32 : 51), zichzelf

DOOR
A. VAN DER DUSSEN
HAARLEM

daarmee als leidsman onmogelijk makend. Nu moest Jozua zijn plaats innemen, maar wat een taak was dat! En wat een verantwoordelijkheid, om na het falen van zo'n grote voorganger de geestelijke leidsman te worden van Israël. En vooral: wat een ontzaglijke onderneming, om nu metterdaad de Jordaan over te trekken en de strijd aan te binden met de bewoners van Kanaän. De dood van Mozes leek het einde van een tijdperk, en om dan verder te gaan, bekende en onbekende gevaren tegemoet...

Iets daarvan, van dat binnentreden in een nieuw tijdperk, beleven wij bij de jaarwisseling. Al is het uur waarop de eerste januari begint een tamelijk willekeurige grens in de tijd, even kan het dan door ons heen gaan dat wij zonder een aantal vertrouwde gezichten om ons heen verder moeten. Die ervaring is sterker en aangrijpender naarmate de binding aan de overledenen nauwer was. Sommigen hebben in 1983 een sterfgeval meegemaakt dat onoverkomelijk lijkt: hoe kom je ooit een nieuw, lang jaar door zonder je man, zonder je dochter...? Maar ook in andere opzichten kan dat nieuwe jaartal 1984 angst inboezemen. Er kunnen in het afgelopen jaar voorvallen zijn geweest, die je het gevoel geven dat je leven wezenlijk veranderd is, moeilijker is geworden. Je kunt onherstelbare fouten hebben gemaakt. Maar ook in het groot: de kentering in de cultuur is in 1983 doorgegaan. De onderlinge verstandhouding van de grote mogendheden is er nog ijziger op geworden; het af-

stand nemen van christelijke waarden in onze samenleving is nog duidelijker aan de dag getreden. Beleef onze generatie niet inderdaad een nieuw tijdperk, dat we al weifelend binnentreden, vaag vermoede gevaren tegemoet?

Wie zo, onzeker door grote veranderingen, terugschrikt voor het leven dat voor hem ligt, wordt door God aangesproken over datgene wat blijft. Jozua krijgt te horen, dat het grote heil dat God met Israël op het oog heeft, niet staat of valt met Mozes. Al lang voordat hij op het toneel verscheen, was de HERE vastbesloten tot goedertierenheid. Zie vs. 6, waar Hij tegen Jozua zegt: „Gij zult dit volk het land doen beëerven, dat Ik hun vaders gezworen heb hun te zullen geven.” M.a.w.: toen God aan Abraham, en later aan Isaäk en Jakob met de hand op het hart beloofde, dat hun nageslacht het land Kanaän zou ontvangen, toen al stond vast dat de intocht eens zou plaats vinden. Sterker dan in de vertaling uitkomt, geeft de HERE dan ook in vs. 2 en 3 te kennen dat het binnentrekken in het beloofde land geen hachelijke onderneming is met een aanzienlijke kans van mislukken, maar in wezen al een voldongen feit! Letterlijk staat er: „Trek over de Jordaan hier (...) naar het land dat Ik hun, de Israëlieten, aan het geven ben. Elke plaats die uw voetstool betreden zal, heb Ik u gegeven.” Het sterven van Mozes mag dan een ernstig incident zijn geweest onderweg naar Kanaän, het brengt de onderneming als zodanig geen ogenblik in gevaar: het welslagen daarvan was gegarandeerd op het moment dat God het aan de aartsvaders zwoer. Daarom moet Jozua zich niet laten verlammen door het uitzicht, zonder Mozes verder te moeten gaan. Hij treedt niet een echt nieuw tijdperk binnen; over de generaties heen welst zich de boog van de trouw van God, die niet laat varen de werken van Zijn handen.

De trouw van God: daaraan kan

Inhoud

- 1 Drs A. van der Dussen,
Wees sterk en moedig: een gebod
- 2 Drs H. de Jong,
Tolerantie
- 3 Drs P. J. van Kampen,
Leven in negentienviertachtig
- 3 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 5 D. W. L. Milo,
Wat verwacht U van 1984?
- 6 Ir. A. W. Biersteker,
Geef ze een faire kans!
- 6 Ds H. Amelink, Te Berde

Jozua de kracht ontleent om onbevreesd, vastberaden op weg te gaan naar Kanaän. Vs. 5: „Zoals Ik met Mozes geweest ben, zal Ik met u zijn; Ik zal u niet begeven en u niet verlaten. Wees sterk en moedig!” Wat een belofte is dat! Dat hij dat mee mag nemen uit het verleden: Gods nabijheid. Ja, dan heeft hij reden om de vrees van zich af te schudden, als hij mag rekenen op herhaling van die hulp.

Zo worden ook wij uitgenodigd moedig een nieuw jaar binnen te stappen in het letten op de samenhang, de continuïteit in ons leven. Want ook onze jaren, welke ingrijpende veranderingen zij ook kunnen bevatten, maken deel uit van het eeuwen omspannende heilsplan van God, dat Hij begonnen is met de komst van Zijn Zoon op aarde en voltooid zal met Diens wederkomst in heerlijkheid: het herstel van Zijn Koningschap. En wat er ook wegvalt en afgebroken wordt, in ons persoonlijk leven en in de wereldsgeschiedenis, dit blijft: Gods ontferming over Zijn volk, dat Hij eigenhandig voortleidt, de grote vernieuwing tegemoet.

Is dat mogelijk, dat een mens de vrees van zich afschudt en sterk wordt? Ja, maar alleen in het ge-

Lees verder op pag. 2

TOLERANTIE

In 'De Reformatie' van 10 december j.l. heeft dr W. G. de Vries ons blad bekritiseerd vanwege de 'leiding der leidingloosheid' die erin gegeven wordt. Hij haalde het stukje van ds A. H. Algra aan waarin deze beweerde dat de post-staking helemaal geen ramp was voor Opbouw omdat we immers bewust afzien van het leidinggeven. Enkele mensen schrijven graag eens wat en andere mensen lezen graag eens wat en that's all. Ds De Vries, mijns inziens geheel voorbijziende aan het speelse karakter van Algra's rubriekje, greep dit op en toonde aan de hand van een voorbeeld uitvoerig aan dat Opbouw wel degelijk leiding geeft, alleen: funeste leiding volgens hem. Zo is ons blad naar zijn mening een huis dat tegen zichzelf verdeeld is en niet kan bestaan. Het is mijn gewoonte niet om op dit soort van artikelen in te gaan. 'Afvul-producten' pleeg ik ze te noemen: men spijsst en laaft zich met de (vermeende) afglijdingen van anderen.

Dat ik op dit stukje nu toch inga heeft zijn bijzondere reden. Ik denk namelijk dat het bezwaar dat dr De Vries tegen ons blad inbrengt ook onder onze lezers wel leeft en om heel eerlijk te zijn vindt het ook bij mijzelf wel enige weerklank. We maken het immers regelmatig mee dat in ons blad over toch niet zo heel onbelangrijke onderwerpen in verschillende zin geschreven wordt. Ik noem maar een paar voorbeelden van de laatste tijd: 'Israël', de kernwapens, de dubbele predestinatie, de ambten. Zelf heb ik me over meer dan één van deze onderwerpen ook uitgelaten en het was mijn oprechte bedoeling met mijn bijdragen leiding te geven aan het denken en handelen van mijn lezers. Is het dan niet fnuikend om te merken dat in datzelfde blad, ja soms in

Vervolg van pag. 1

Wees sterk en moedig: een gebod

loof, dat Gods plannen-ten-goede voor Zijn volk doorgaan. Daartoe is nodig dat wij ons niet laten verlammen door de gebeurtenissen die we meemaken, hoe ernstig ze ook zijn. Daartoe is nodig, dat we konkrete verwachtingen hebben van dezelfde hulp en bijstand als die, welke het voorgeslacht van God heeft ondervonden. Daartoe is ook nodig, dat wij Hem trouw blijven. Want merkwaardig: de aansporing aan het adres van Jozua om sterk en moedig te zijn wordt in vs. 7 verbonden met de dringende oproep, om toch vooral zorgvuldig in de wegen van de HERE te gaan. Wie zó God serieus neemt, inzake zowel Zijn beloften als Zijn verlangens, die zal sterk en moedig genoeg zijn om het leven in 1984 aan te kunnen.

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

het zelfde nummer van het blad, die leiding door andere leiding doorkruist wordt? Ieder die de ander en zichzelf serieus neemt zal hier moeite ervaren, dunkt me. Wat hiervan te zeggen, zo in het eerste nummer van het nieuwe jaar.

In de eerste plaats dan zou ik ervoor willen waarschuwen dat we van deze nood geen deugd moeten maken. Ik keer me dus tegen zinnen als: Dat is nu onze tolerantie! Zoiets kan bij ons allemaal! Ik vertrouw zulke zinnen niet. Ik word trouwens in het algemeen skeptisch wanneer het woord 'tolerantie' hoog wordt aangestemd. De ervaring kan ons leren dat tolerantie vaak een mooi woord voor onverschilligheid is. Zolang de dingen oningevuld blijven, is het niet moeilijk om verdraagzaam te zijn. „Vele mensen roemen hun eigen welwillendheid”, moet je dan zelfs met de hemelse Wijsheid opmerken (Spreuken 20 : 6). Maar kom je aan punten waarover de mensen zich een mening hebben gevormd en waarvan ze dus het belang hebben leren zien, dan blijkt verdraagzaamheid een bijna onhaalbare kaart te zijn. Ieder die zichzelf een beetje kent zal daarom het woord 'tolerantie' met schroom en bedachtzaamheid in de mond nemen.

Maar, zal iemand zeggen, móet de kaart van de verdraagzaamheid wel gehaald worden? Er is toch maar één waarheid? Die van de Schrift? En met de Schrift kun je toch niet

alle kanten op? Behalve uit geestelijke dwingelandij kan deze opmerking voortkomen uit een sterke en zuivere liefde tot de bijbel. Daarom ga ik er op in. Er doet zich hier inderdaad een probleem voor. Ons geloof zegt dat de Heilige Schrift doorzichtig is, maar de praktijk wijst anders uit. De kerken waartoe dr De Vries behoort lossen dit probleem zo op dat ze zeggen: mag het bij de bijbel al zijn of lijken dat je er alle kanten mee op kunt, bij de belijdenis ligt dat anders. En dus staan wij geen discussie toe over die punten waar de belijdenis zich over uitgesproken heeft. De Schrift is het IJsselmeer en verschil van mening is alleen te tolereren bij dat gedeelte dat niet konfessioneel is ingepolderd. Hier sta ik niet eens zo ver vanaf. Alleen, we zijn nu lang genoeg met elkaar kerk geweest om te weten dat ook over punten die konfessioneel zijn vastgelegd het gesprek onder de bijbelgelovige christenen blijft voortduren. Dat is wel niet bij alle, maar toch bij sommige stukken duidelijk het geval. Ik noem de kinderdoop, ik noem ook de leer van de verkiezing. En zo is er meer.

En dat maakt de vrijgemaakte oplossing tot een gekunstelde. Want waarom zou je over het onderwerp 'Israël' (waarover de belijdenis zich niet uitlaat) vrij kunnen praten en zou dat bij de uitverkiezing (waarbij dat wel het geval is) opeens ontoelaatbaar zijn? Beide onderwerpen zijn immers belangrijk voor het geloof. Bij het ene zowel als bij het andere gespreksonderwerp kan aan beide fronten van het verschil de bijbel in stelling worden gebracht. Of dat terecht gebeurt is natuurlijk de vraag, maar dat het serieus gebeurt is buiten kijf. Dan moet er toch over zulke verschillen te spreken zijn? Wel is het zo dat als je bijvoorbeeld kritisch over de kinderdoop zou schrijven, het duidelijk moet zijn dat je tot een kerk behoort die hierover belijdenis aflegt, ja, de Here God voor de kinderdoop zelfs dankt. Je zult dus in je argumentatie uiterst zorgvuldig te werk moeten gaan en gevoelens moeten ontzien. Je mag - ik noem maar iets - niet de indruk wekken dat het gereformeerde voorgeslacht, toen het tegenover de wederdoperij aan de kinderdoop vasthield, zomaar wat traditionalistisch bezig was en verzuimde om de teksten die voor het tegenovergestelde gevoelen (schijnen te) pleiten, serieus te overwegen. Maar wanneer aan zulke voorwaarden wordt voldaan, moet het mogelijk zijn de kinderdoop aan een kritische beschouwing te onderwerpen. Het is niet zo: *confessio locuta, causa finita*, de belijdenis heeft gesproken, de kous is

af. Tenminste niet op alle punten is dat zo.

Het kan zelfs geen kwaad wanneer af en toe zo'n konfessioneel vastgelegd punt als probleem wordt opgeworpen. Men moet daar zeker niet uit afleiden dat wij als blad met de gereformeerde belijdenis een loopje zouden nemen. Vooreerst immers moet iemand die zoiets onderneemt, ermee en er zelfs op rekenen dat hij geargumenteed wordt tegengesproken. Voorts is de kerkgemeenschap waartoe de kritische schrijver behoort, er nog lang niet aan toe om zelfs al zou er iets in zijn geschrijf zitten, haar belijden terzake op te geven. Zoiets vergt immers geduldige en langdurige overweging van de bijgebrachte argumenten, die op een later tijdstip onder een andere gezichtshoek bekeken niet zelden opens volstrekt voos blijken te zijn. Onderwijl is de overtuiging gegroeid en dat is winst. Ik werk nu wel met het voorbeeld van de kinderdoop, om reden dat die vandaag onder ons niet in discussie is. Maar ik zou konkreter kunnen worden en het gevoelen van ds B. Telder ten aanzien van de tussentoeestand kunnen noemen. Zoals ieder weet hebben wij van Opbouw op dit punt vrijheid van gesprek bepleit. Kun je nu zeggen dat in onze kerken Telderiaans over 'sterven en dan' gedacht wordt? Bepaald niet. Als ik dat bij mijzelf naga: ik ben inderdaad door 'Telder' heengegaan en dat niet zonder enige blijvende winst, maar zie nu toch in dat zijn gedachte een vrucht is van een sterke aandacht voor het Oude Testament, die ik als reactie op de verwaarlozing ervan wel kan verstaan maar die ik inmiddels toch eenzijdig vind. Het Oude Testament heeft gewoon minder antwoord op de dood dan het Nieuwe.

Vrijheid van gesprek, tolerantie van verschil van mening, en dan met name op punten waarover oprechte christenen bij een open bij-

GOED(KOPIE) VAKANTIE IN EIGEN SFEER?

ADVERTENTIES OVER RUIL HUUR VERHUUR

vindt of plaatst U in onze
ruil- of verhuurgids.

Vraag eens een
GRATIS verhuurgids!

BURO REJO

Vakantie-advertentie-centrale
voor de Gereformeerde Gezindte
's-Gravenzandseweg 5 2681 RJ Monster
Tel. 01749-12815 (v.d. Kooij)

bel met elkaar in de clinch liggen, - het moet mogelijk zijn. Ik zeg dit zonder enig triomfalisme. Ik zeg ook niet: als je die vrijheid beknot en dat gesprek afknijpt, is de dood in de pot. Voor mij is verschil van mening geen teken van leven. Ik geloof heilig dat we 't in de hemel (waar niets anders dan leven in de pot zit) over alles volkomen eens zullen zijn. Daarom lijd ik hier aan verschillen. Bijvoorbeeld aan het verschil over de doop met mijn baptistische mede-christenen, aan wie ik persoonlijk zoveel te danken heb. Ik lijd eraan, en daarom probeer ik verschillen ook weg te schrijven. Niet door wollig te doen of in de neutraliteit te vluchten. Juist niet! Ik slijp mijn artikelen als puntige pijlen omdat ik geloof in de kracht van het geestelijke argument: de opnieuw en nieuw ter sprake gebrachte bijbeltekst. Lijden aan verschillen mag echter nooit een argument worden om ons voor de pijn ervan af te sluiten. Daarom zal ik als redactie-lid ook niet zo gauw ijveren voor het weghouden van een artikel uit ons blad. Als ik maar merk dat er luisterend naar het Woord geschreven wordt, dan - nee, dan ben ik niet tevreden, maar dan getroost ik mij de pijn van het verschil en neem mij voor om zelf voortaan nog gewetensvoller, nog geargumenteerder, nog schriftuurlijker te schrijven.

AGENDA

Iedereen heeft nu weer een nieuw boekje, de zak-agenda. Om afspraken niet te vergten. Wij hadden vroeger een leraar frans, G. D. Jonker, die er tegen was dat we een school-agenda gebruikten. We moesten ons geheugen maar wat trainen, vond hij, want van nature kan de gezonde mens wel zowat alles onthouden. Je had dat ook met horloges, zei hij. Een mens heeft een ingeschapen tijdsbesef, maar door horloges gaat dat teloor. Op Borneo heb ik hem gelijk gegeven. De Dajaks hadden geen horloge of klok, maar wisten vrijwel precies hoe laat het was. Mijn nieuwe agenda begint elke week met de maandag. Het is dus een echte werkagenda; „agenda” betekent: wat er gedaan moet worden. Dan kan een gewoon mens dus het beste met de maandag beginnen. Met dominees ligt dat wat anders. Men heeft het verschijnsel van de nieuwe agenda, die met maandag de week begint, een toonbeeld van secularisatie genoemd: het Christelijke ritme beheerst de maatschappij niet meer. Deze kritiek lijkt me wat overtrokken. De dagen van de week zijn immers naar goden genoemd. Ook de eerste en de

Leven in negentienvierentachtig

Iemand die innerlijk niet is voorbereid op geweld, is altijd zwakker dan de overweldiger.

O, als ze de verdachten eerst eens gevangenskunde hadden onderwezen.

Solsenitsyn, Goelag Archipel I, 23, 109.

Grote Broer in Jeruzalem

We stonden aan de balie van het El Al hoofdkantoor in Jeruzalem. Als leiders van een jongerengroep moesten we formeel onze terugreis bevestigen. De noodzakelijke gegevens werden op een computerband ingetikt. Toen vroeg het meisje: „Jullie hadden een deelnemer aan de reis die ziek geworden is. Kan die wel mee terug?” We stonden even perplex! Inderdaad, acht dagen tevoren had een meisje tekenen van uitdroging vertoond. Voor alle zekerheid hadden we haar - per taxi - laten terugbrengen naar Nes Ammim. Daar was ze zwaar ziek geweest, had zelfs in een naburig ziekenhuis enkele uren aan een infuus gelegen.

Acht dagen later en 300 km verderop komen we de gebeurtenis tegen. Iemand (wie?) had het geregistreerd en doorgegeven (aan

DOOR
P. J. VAN KAMPEN
ZEIST

wie?). El Al wist ervan. De politie ook? Gezondheidszorg ook? En Binnenlandse Zaken of Buitenlandse Zaken?

Alhoewel de gebeurtenis zelf niet erg bedreigend was, voelden we ons opeens ingesponnen in een netwerk van informatie. Dat we ons dat normaal niet bewust zijn is geen garantie dat het niet bestaat!

En denk je dan, is dat niet een beeld van „Grote Broer”, George Orwells geheimzinnige maar reële machthebber, die onbetwist en onkwetsbaar heerst. Met behulp van (onzichtbare) camera's die al je

doen en laten vastleggen. Met behulp van computers die (zonder dat ik profaan wil zijn) „sluimen noch slapen”. We zijn bekend. En - jaren later nog - kan ons handelen van nú bewijsmateriaal zijn. Voor een tenlastelegging. Voor een veroordeling.

Wie weet, loopt Orwells „Grote Broer” (wie is het?) zich momenteel al warm langs de zijlijn. Straks doet hij mee met het spel. Als de technologische middelen nog wat verder verrijkt zijn.

Nog nooit zoveel . . .

Het zal in dit verhaal niet gaan om computers en technologische macht. Daar weet ik gewoon niet genoeg van. En bovendien, als rechtgeaarde „alfa” ben ik waarschijnlijk überhaupt veel te kritisch of beangst, als het om technologie gaat. Er wordt waarschijnlijk al genoeg onzin over computers geschreven. Laat ik er niet aan meedoen.

Maar iets anders is het volgende: Op dit moment leven zo'n vier miljard mensen op aarde. Dat gegeven is verantwoordelijk voor duizelingwekkende problemen: vragen rond voeding, huisvesting, werkgelegenheid en vrijetijdsbesteding. Hoe laat je die vier miljard mensen leven?

Een groot aantal overheden vindt dat je die vragen niet aan de eigen bevolking zelf kan overlaten en oefent dus stevige invloed uit; de helft van de wereldbevolking leeft onder totalitaire regimes, van linkse of rechtse signatuur. (Waar het linkse of rechtse precies in verschilt valt niet altijd gemakkelijk te zeggen!)

Maar in elk geval gaat - voorzover het aan de machthebbers ligt tenminste - geen enkel aspect van het leven der burgers aan de waakzaamheid van het regime voorbij. En dus zijn er nog nooit zoveel mensen betrokken geweest bij het controleren en/of bespioneren van land- of tijdgenoten. Hebben nog nooit zoveel mensen opgesloten gezeten als in onze twintigste eeuw. Is er, veronderstel ik, nog nooit op zo grote schaal - en met zoveel technologische en psychologische „know how” - gemarteld en gekweld. Zijn nog nooit zoveel mensen vanwege een (afwijkende) politieke of maatschappelijke visie terechtgesteld of gewoonweg verdwenen.

Latere generaties (als die komen!) zouden deze twintigste eeuw wel eens als de meest verscheurde en

Pastorale Notities

DOOR
A. H. ALGRA sr.
MAASSLUIS

tweede dag, want zon en maan zijn als weekdagen vernoemd, omdat zij goden waren. Met de namen van de maanden is het al net zo. Maart was de eerste maand: genoemd naar een Romeinse god. Andere namen waren slechts nummers. Quintilis was de vijfde maand. Julius Caesar liet door een knappe Egyptenaar de kalender herzien en ter ere van Julius werd de vijfde maand sindsdien Juli genoemd. Maar toen kreeg je keizer Augustus. Hij was toch niet minder dan Julius? Dus werd de zesde maand naar Augustus genoemd. Hierbij deed zich een probleem voor. Men kon het niet maken - en de keizer zou het niet nemen - dat de maand Augustus slechts 30 dagen had en Juli 31. Dus kreeg Augustus ook 31 dagen en dus moest de zevende maand, september, een dag missen, want anders liep het met de

kalender weer fout. Zo kreeg je twee maanden achterelkaar met ieder 31 dagen en elders in de kalender werd dat weer goedgegemaakt. Er is dus veel vlees en heidenwereld bij, in onze kalender. Over de zondag, als eerste dag der week is ook een boek te schrijven. De traditionele opvatting is, dat de eerste Christenen die dag voor hun samenkomsten kozen omdat onze Heer is opgestaan op de eerste dag der week. Er is echter door een groot historicus van onze tijd betoogd, dat de opstanding wel de aanleiding was tot het vieren van God, maar dat de Christenen in de eerste plaats een andere dag kozen dan de sabbat, omdat ze duidelijk wilden doen uitkomen, dat zij geen aanhangers waren van de Joodse godsdienst. Ze wilden de breuk met het Jodendom duidelijk markeren. Zo brengt de nieuwe agenda ons tot de bespiegeling, dat we als Christenen zo langzamerhand weer op ons uitgangspunt terug zijn. We zitten in een heidens ritme en het zal inspanning vergen om de zondag als rustdag te behouden in ons gezin en om al de dagen van ons leven te laten zien, dat we niet voor het werk, de auto en het uitgaan leven, maar voor God, en voor de dichtbij en verre naasten.

Het is 1984 geworden. Het jaar, dat een klank heeft gekregen van onderdrukking, totalitaire beheersing en leugen op alle niveaus van de samenleving is aangebroken. In vier artikelen hoopt Pieter van Kampen aandacht te schenken aan de vraag: hoe moet een mens leven in 1984. Kan een mens „het hoofd boven water houden” - of rêcht overeind houden - als er onderdrukking en manipulatie in de samenleving voorkomt? Hoe moet iemand zich op arrestatie, onderdrukking, intimidatie voorbereiden?

Leven in 1984: weerbaar leven. Ervaringen van de gevangenen van gisteren in dienst gesteld van de mogelijke gevangenen van morgen...

schizofrene tijd van alle eeuwen kunnen aanmerken: nooit werd zoveel gesproken over vrede, liefde, zorg. En nooit is er zoveel gedaan aan geweld, haat en onderdrukking.

Ik ben in de gevangenis geweest...

Zoals te verwachten was, is er ook nooit eerder zoveel geschreven over het leven (of gebrek daaraan) in gevangenschap. Om maar een zeer onvolledige opsomming te geven, ik denk hierbij aan het werk van Solzenitsyn en Amalrik (beiden Russen), Arthur Koestler (een Hongaarse Jood van origine), Dietrich Bonhoeffer (een Duitse theoloog), Corry ten Boom, Floris Bakels, Etty Hillesum (Nederlanders), terwijl boeken van de Praagse Jood Franz Kafka zeker ook met dit thema kunnen worden geassocieerd. En dan kan ik nog Richard Wurmbrandt noemen, Haralan Popov en andere mensen uit Oost-Europa, die als Christen voor hun geloof hebben vastgezet.

Het valt niet mee om al die boeken onder één noemer te brengen en ik heb dat ook maar ten dele geprobeerd. Toch hier de opmerking dat de meeste schrijvers niet als hoofddoel hebben gehad te vertellen hoe slecht het regime wel was. Economische of politieke waarden in dictaturen worden slechts zijdelings besproken. Het gaat de meesten erom te vertellen hoe je in zo'n omgeving mens moet blijven, je eigen innerlijke vrijheid moet behouden, hoe op dat vlak - lichamenlijk of psychisch/mentaal - de aanslagen tegen je persoonlijkheid gericht worden. En wat je dan kunt doen. Of niet.

Weerbaarheid

Zo maar wat dingen die ik in die boeken heb gevonden. Houdingen of gedachten die een mens kennelijk kunnen helpen om sterker (of liever: minder zwak) te staan tegenover machthebbers. Dat kan ons, mensen in het relatief zo veilige Nederland, helpen om het kwaad te zien aankomen en ons ertegen te wapenen. Natuurlijk betekent het niet dat we Christus' woord niet serieus nemen. Hij belooft immers de bijstand van de Heilige Geest? Die zal ons de woorden geven die we spreken moeten. En toch, moeten we niet weten wat ons overkomen kan? Hoe kan een mens, die dan alleen staat, zich verdedigen? Hoe kan je, als je bewust in onzekerheid gehouden wordt, over alles, toch op de been blijven? Het gaat hier over „weerbaarheid”, over gedachten die we niet dan, maar nú, moeten hebben. Over houdingen en gedrag die we nú moeten doordenken, in plaats van straks, als het niet meer kan. Een houding van „weerbaarheid” dus; een houding die past in het jaar negentienvierentachtig.

Hoe zouden we dan leven?

We beginnen met een paar heel simpele dingen die ik uit mondelinge verhalen heb gehoord. Dingen als: leer nu al morsetekens. Bij een verhaal dat Ds Wurmbrandt inmiddels al weer zo'n 10 jaar geleden aan de Bijbelschool hield, was dat een van zijn stellingen. Leer morse en doe het nu! Wie weet wat je in de gevangenis ooit moet „doorseinen” van cel naar cel. En inderdaad, morse moet je kennen als gevangene. Nergens wordt de noodzaak daarvan zo weergegeven als in Arthur Koestlers boek *Nacht op de Middag*. (Wat is dat trouwens een indrukwekkende analyse van de geestelijke gesteldheid van de sowjetburger.) Mensen houden het geestelijk vol, omdat ze met elkaar berichten kunnen uitwisselen.

Een tweede ding - ik heb het een paar keer ergens opgepikt, maar weet niet meer waar - is dat vrouwen nooit de juiste tijd van menstruatie moeten opgeven. De ervaring met verschillende regimes zou zijn dat men juist dan pogingen in het werk stelt om de geestkracht van vrouwelijke gevangenen te breken.

Belangrijker is echter, denk ik, wat Solzenitsyn ons vertelt over „gevangenskunde”. In zijn monumentale (en verder niet gemakkelijk te lezen) werk *de Goelag Archipel*, dat ik voor deze artikelen aan het doorploegen ben geweest, las ik onder andere het bovenstaande citaat: „O, als ze de verdachten eerst eens gevangenskunde

de hadden onderwezen”. Hij zegt dat, sprekend over mensen die voor het eerst of bij herhaling met het sovjet-strafstelsel in aanraking komen. De mensen die voor de tweede of zoveelste maal in hechtenis worden genomen, krijgen, zegt Solzenitsyn, een andere behandeling dan „eerstkomers”: „... met de herhalers in 1948 hebben ze immers niet meer de hele poespas van het vooronderzoek uitgevoerd: dat zou verloren moeite zijn geweest. Maar de beginnelingen hadden geen ervaring, hadden geen kennis van zaken! En ze hadden evenmin iemand aan wie ze raad konden vragen. De eenzaamheid van de verdachte!” (G.A. I, 109).

Je laten beetnemen

Gevangenisleven begint met de arrestatie. Daar begint, zeggen verschillende schrijvers, de onderwerpenheid en passiviteit van de gevangene al. Wat moet je dan doen, als men je komt ophalen?

Verschiedende schrijvers suggereren dat je weerstand moet bieden en misbaar moet maken. In zijn *Goelag Archipel* vertelt Solzenitsyn dat twee mannen van de Tsjecha (de toenmalige geheime politie) op een plein een vrouw proberen te arresteren. Dat gebeurde overdag. „Ze had een lantaarnpaal vastgegrepen, was gaan schreeuwen, wilde zich niet gewonnen geven. Er ontstond een oploop... Die behendige kerels stonden er op slag bedrempt bij. Zij kunnen hun werk niet doen, als de gemeenschap op hen let. Ze waren in de auto gestapt en er vandoor gegaan. (En op dat moment had die vrouw meteen naar het station moeten gaan en uit de stad moeten wegreizen. Maar ze was naar huis gegaan om er te overnachten. En 's nachts hadden ze haar weggevoerd naar de Loebjanka” (gevangenis) (25).

Solzenitsyn laat aan dit gebeuren de zin voorafgaan: „In 1927, toen de gedweeheid onze hersens nog niet zo erg had verweekt...”. Dezelfde agressieve weerbare houding trof ik ook in Andrej Amalriks verhaal *Niet-Begeerde Reis naar Kaloega*: „Ik begon mij te verdedigen en zei: Ik ga mee maar ik wil eerst uw papieren zien... een van hen die zo te zien de leiding had... (liet) mij een rood boekje zien. Hierbij hield hij echter zijn naam en de naam van de instelling die hem dat boekje had verstrekt met de hand bedekt... Ondertussen keek hij steeds zenuwachtig om. Dat hij mij zijn legitimatie niet had laten zien vond ik geruststellend. Dat betekende dat hij bang voor mij was... Het dient gezegd dat ik helemaal tijdens deze geschiedenis mijn koelbloedigheid beter wist te bewaren dan mijn kidnappers en de andere mensen met wie ik te maken kreeg.

Ik schrijf dat niet toe aan mijn dapperheid of zelfbeheersing en ik wil niet zeggen dat ik me geen zorgen maakte over wat me te wachten stond, maar het was inderdaad allemaal gewoon voor mij, niet de eerste keer, ik had alles al een paar keer meegemaakt en dat element van routine vond ik op de een of andere manier gerustgevend.” (103, 104).

Het slechts 26 pagina's tellende korte (autobiografische) verhaal van Amalrik zou men moeten lezen in vergelijking met *Het Proces* van Franz Kafka. In laatstgenoemd boek wordt Jozef K., een nietsvermoedende kamerbewoner, gearresteerd in zijn eigen slaapkamer, 's morgens bij het wakkerworden. Wie de eerste twee pagina's van *Het Proces* analyseert zal opmerken dat Jozef K. al voordat tegen hem enige aanklacht wordt ingediend (dat gebeurt in het hele boek niet) de beschuldiging al toelaat. Hij is gedwee, eist niet op hoge toon een legitimatie, zet de mannen die hem komen halen niet met geweld van zijn kamer. Hij haalt het ook niet! Amalrik daarentegen schertst met zijn ondervragers, maakt sommigen nerveus, eist telefonisch opheldering van de kant van superieuren van degenen die hem zijn komen arresteren. Zijn vrouw bestaat het zelfs om Joeri Andropov te bellen, die destijds hoofd van de KGB was. Hij is innerlijk vrij, laat zich er niet onder brengen door ondervragers. En het gevolg: hij wordt vrijgelaten!

Geen marionet

Hetzelfde geldt voor de russische filosoof-theoloog Berdjajew. Solzenitsyn vertelt over hem. Dat iemand werd vrijgelaten kwam maar zelden voor. Maar Berdjajew werd opgepakt en vrijgelaten! Tot tweemaal toe werd hij - in 1922 - aangepakt en voor de hoogste machthebbers bij de geheime politie geleid. „Maar Berdjajew verlaagde zich niet, deed geen voetval, maar zette hun standvastig de religieuze en zedelijke beginselen uiteen, op grond waarvan hij het in Rusland gevestigde gezag niet aanvaardde... en ze hebben hem niet alleen geheel onbruikbaar voor het gerecht bevonden, maar hem zelfs... op vrije voeten gesteld. Dat was iemand met een STANDPUNT!” (115).

Ja, zegt iemand, dat was toen. Nú werkt dat niet meer. De sovjetheerschappij is, zeker binnenslands, al te stevig gevestigd. Misschien. Toch zijn er redenen te geloven dat een gevangene geestelijk - mentaal, psychologisch of moreel (niet per sé intellectueel) - zijn bewakers en ondervragers de baas moet blijven. Vanaf het aller eerste moment moet je op je strepen staan. Opdat je als mens kunt bestaan. Zelfs in de gevangenis.

Wat verwacht U van 1984?

Een van onze grootste banken vroeg aan haar personeelsleden, in 13 regels vast te leggen wat zij van het jaar 1984 verwachten. In de motivatie van deze oproep wordt gesproken van het „onderhand magische jaar 1984”, waarvan „door veel toekomstvoorspellers in het verleden gezegd is, dat het dan slecht met de wereld zal aflopen”. Men hoopte dat de personeelsleden betere geluiden zouden laten horen.

Het blad kwam ons pas in handen op de dag, waarop onze reactie uiterlijk in Amsterdam had moeten zijn. Wij zijn dus niet bij de inleveraars-van-toekomstverwachtingen-in-dertien-regels. Toch zet deze vraag ons aan het werk; wil ú aan het werk zetten.

Wanneer we voorzichtig voorbijgaan aan de gebruikelijke fin-de-siècle stemming - die bij elke eeuwwisseling en bijzonder bij een tiende eeuwwisseling te verwachten is - zijn er inderdaad tal van symptomen, die de toekomst voor 1984 niet rooskleurig maken. Beginnen we met de materiële zaken. Ons land loopt gebukt onder zijn onmetelijke schuldenlast. Het is inleveren geblazen, er is steeds meer werkloosheid, er is een groeiend besef van achtergebleven mede-volkere, er is een toenemende hardheid in het zaken-doen en in vermogensdelicten.

Ook voor de wereldorde ziet het er niet best uit; eigenlijk heeft het er nog nooit zo slecht voorgestaan als vandaag. De landen met een totalitaire regering, zowel fascistische als communistische, groeien in aantal, omvang en geweld. De landen met een democratisch regeersysteem misbruiken al te zeer hun democratische vrijheden voor ondemocratische doelstellingen; waardoor de democratie al meer wordt uitgehold. De landen die nog met een koningshuis gezegend zijn laten vrije en onbekookte kritiek op deze koningshuizen toe en ondergraven posities, die van Boven af geschonken zijn.

Strategisch staat het er helemaal ellendig bij. Er is over en weer van links tot rechts een bewapening, die naar menselijke berekening niet meer gewelddoos kan worden tenietgedaan. Wapens zijn er om gebruikt te worden - luidt een droevige waarheid. Wenst gij de vrede, bereidt u ten oorlog - is een even ware leus. En zelfs wie bij die bewapening niet rechtstreeks geroepen zijn, spreken hun woordje mee: met een half miljoen tegelijk. Ieder van ons is bang, dat de gek die ergens op een knop zal drukken toevallig bij de andere partij hoort. Alsof dat iets zou uitmaken.

DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY

Politiek gezien - voorzover politiek overleg nog gevoerd kan worden - betekent dit: gesprekken met wederzijdse messen op tafel. Eigenlijk kan er nog politiek gediscussieerd worden, juist omdat men van elkaars strijdkracht geheel op de hoogte is. Maar ieder weet dat de politiek verstomt, wanneer het kanon gaat spreken.

—o—

Deze situatie-schetsen voorspellen niet veel goeds voor de directe toekomst. Als het waar is dat „veel toekomstvoorspellers” voor 1984 een slechte prognose geven, staan ze vandaag nog niet voor aap. Van slechts een enkele toekomstvoorspeller uit het verre verleden vernamen we iets: het is van Michel Nostradamus (1503-1566), een Frans arts-astroloog-ziener, wiens onleesbare en onverstaanbare profetische kwatrijnen nog in de laatste wereld-oorlog, zowel door Adolf Hitler als door de Geallieerden, om het hardst geraadpleegd werden. Het zou ons niets verbazen wanneer Nostradamus volgens zijn laatste biograaf ontstellende dingen voor 1984 zou hebben voorzien. Bij deze ziener gaat het namelijk meer om de vrijheid van de exegese dan om de inhoud van zijn prediking.

Overigens kunnen bijbellezers - waartoe wij onze lezers gaarne en onvoorwaardelijk rekenen - niet zo maar aan voorspellingen voorbijlopen. Over voorspellingen worden graag kanselgrapjes gemaakt - maar dat komt dan van dezelfde theologie, die ook spookverschijnselen en hekserij onzin noemt, zonder te weten waarover men de staf breekt. Bijbellezers vinden immers in Antiochië een ziener uit Jeruzalem, Agabus, die voorspelde dat er een grote hongersnood zou komen, welke ook onder keizer Claudius gekomen is¹⁾. Ook denken onze bijbellezers aan een zevenjarige hongersnood in Egypte, welke door een zekere Jozef ben

Jacob werd aangekondigd; de toenmalige Farao heeft er wijselijk naar geluisterd²⁾. Dezelfde Jozef had al eens moeilijkheden opgedaan met zijn voorspellende dromen, die overigens prompt uitkwamen³⁾. De bijbel zegt ons zelfs, dat Jozef een beker bezat, waarbij hij de toekomst voorspelde⁴⁾ - blijkbaar naar de wijze der Egyptenaars. We doen zo maar enkele grepen, waaraan we niet kunnen voorbijgaan wanneer het om toekomstverwachtingen gaat.

Ook vandaag zijn er zieners, toekomstvoorspellers. Alle eeuwen door geweest. Denk aan Hennie Marsman, de dichter die de omstandigheden van zijn dood in enkele gedichten heeft aangegeven. Wijlen dr. W. H. C. Tenhaeff schreef in zijn boek „Oorlogsvoorspellingen” aan het slot „...dat de tweede wereldoorlog zijn schaduwen vooruit heeft geworpen en dat wij allen in ons diepste wezen geweten hebben wat de wereld te wachten stond”⁵⁾. Hij zei dat niet bij wijze van nakaarten - maar na onderzoek van vele bij hem ingekomen gegevens.⁶⁾

Dan is daar de astrologie, een wetenschap die al in het oude Egypte en in het oude Babylon de wereldgebeurtenissen meelas uit de sterren. De „wijzen uit het Oosten” hadden de geboorte van de Heiland uit de sterren afgelezen: ze kwamen ermee tot in Jeruzalem. Ook de astrologie geeft ons ongevraagd een sombere prognose voor de komende paar jaren. Met name 1985 wordt gezien als „een rampjaar, waarin waarschijnlijk een kritisch punt in de wereldgeschiedenis komt, waarbij praktisch iedereen getroffen zal worden”.

Maar we behoeven geen helderziende voorspeller te zijn om op te merken, welke rijpheid de menselijke driften hebben gekregen. Ook om te zien, welke hardheid tot regel wordt; welke technische middelen aan driftige en harde mensen ten dienste staan en welke universele noden aan de hardheid, de onbeheerbaarheid en het robotisme schijngronden verstrekken. Wanneer hier onze economen en financiers hun sombere inzichten bijdragen, helpt een officiële „het gaat al wat beter”-injectie niet meer. De natuurlijke liefde verkilt. De eigenlijke blijft. Het woord liefde heeft de klank van ontucht gekregen.

—o—

Wat doen we met zulke voorspellingen? Ze weglachen? Ze naar ons toe halen?

Redactie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kernnieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

Geen van beide lijkt ons goed toe. We moeten letten op de tekenen der tijden. Dan kunnen we een discussie over het ongeoorloofde van paragnostische voorspellingen overslaan. Gesteld dat - en laten wij het hopen - in deze wereldperiode inderdaad de parousie in vervulling gaat; dat inderdaad onze Heiland zich gereed maakt voor zijn wederkomst op deze aarde, welke Hij herhaaldelijk en ondubbelzinnig heeft aangekondigd; zou het niet de vervulling van ons dagelijks gebed „Uw koninkrijk kome” betekenen? Zijn het niet de gebeden der heiligen, die de inzet van de laatste oordelen inluiden? ⁷⁾

De Bijbel zegt enerzijds: van die tijd en die ure weet niemand, ook de Zoon des mensen niet ⁷⁾ - maar deze Zoon des mensen sprak ook: jullie kunt werken met de weersvoorspellingen - kun je dan niet de tekenen der tijden herkennen? Kun je aan het uitbotten van de vijgeboom niet zien dat het voorjaar nadert?

Laat dat onze verwachting voor 1984 zijn. Elk jaar brengt Zijn komst naderbij. Maranatha.

¹⁾ Hd. 11 : 28 - ²⁾ Gen. 40 - ³⁾ Gen. 37 - ⁴⁾ Gen. 44 : 2, 5 - ⁵⁾ „Oorlogsvoorspellingen”, p. 245 - ⁶⁾ Op. 8 : 3-5 - ⁷⁾ Matt. 24, Mrc 13 - ⁸⁾ Aan George Orwell's titel „1984” gaan we nu voorbij. Het is onze overtuiging dat hij aan dit zijn levenswerk een jaartal meegaf, dat precies 35 jaar na het gereedkomen lag: om te overtuigen, dat binnen de tijdsperiode van één volwassen generatie de wereldschokkende omwentelingen kunnen plaats vinden, waarvoor het materiaal in 1949 aanwezig was.



Geef ze een faire kans!

(Drie nieuwe initiatieven: Terdege, Koers, Christelijke BoekenClub)

De vorige keer besteedden we aandacht aan Terdege. Ditmaal Koers, reformatorisch opinieblad.

Om het maar heel duidelijk te zeggen. 'Koers' is niet meer wat het geweest is. Sommigen zullen dat betreuren, maar velen - denk ik - zullen blij zijn met de nieuwe koers van Koers.

De oude was nog wel eens wat al te star, en soms ook 'rechts-reaktionair' - ook al gebiedt de eerlijkheid om erbij te zeggen dat die typering zeker niet voor alle voormalige redaktieleden van Koers gold. Maar goed, dat is nu 'verleden tijd'.

Waarmee ik maar wil zeggen: wie in de afgelopen jaren het niet langer uithield met de 'oude Koers', moet beslist de 'nieuwe Koers' eens uitproberen.

Niet alleen heeft Koers een aantrekkelijk, nieuw jasje gekregen (4-kleuren magazine-omslag), maar ook de nieuwe redaktie belooft wat voor de 'nieuwe Koers'. U kent ze wel: Ad de Boer en Andries Knevel (beide van E.O.'s tijdseinen) en Leen van Driel (adjunct-direkteur

DOOR A. W. BIERSTEKER MAARSSENBROEK

van een scholengemeenschap), ook al geen onbekende in de Opbouwkring, sinds o.m. zijn briefsgewijze discussie met ds De Jong over kernbewapening. Van genoemd drietal mogen we stellig een fris-reformatorisch geluid verwachten. De aangetrokken kring van medewerkers is al evenzeer veelbelovend. Naast een 'gouwe ouwe' als ds J. H. Velema (vast columnist), heeft de Koers-redaktie diverse jonge christen-journalisten als medewerkers ingeschakeld, van wie ik echt wel wat verwacht. (Ik noem geen namen, want dan worden ze maar verwaand - wellicht.)

Ook Koers verschijnt éénmaal per

14 dagen, net als Terdege. De abonnementsprijs bedraagt f 60,- per jaar (of f 32,50 per halfjaar / f 17,50 per kwartaal).

Voor die prijs ontvangt u elke keer 32 pagina's, waarvan alleen de omslag in kleur. De rest is zwart-wit; gewone tekst, met een voor een opinieblad gepast aantal foto's ter verluchting. Overigens: bijzondere vermelding verdient het gekozen lettertype; zeer prettig leesbaar, lichtig-ogend.

Het door mij bekeken tweede nummer van de 'nieuwe Koers' bevatte het volgende:

- slechts 4 op de 32 pagina's aan advertenties.
- derhalve, na aftrek van de voorflap en de inhoudsopgave, 26 pagina's voor de redaktie.
- 5 opiniërende artikelen met een lengte van 2 à 6 pagina's:
 - het kortste over de pro's en contra's van doe-het-zelf-verschijnselen als het zelf-verbouwen van groenten of het zelf-kappen (knippen van haar).
 - het langste over zich wijzigende opvattingen bij de (gereformeerde) Bond over het Bondsvolk Israël.
- twee artikelen van 3 resp. 4 pagina's over de positie van (West)-Duitsland in de NAVO, resp. over de eventuele deelname van de drie reformatorische partijen (SGP/RPF/GPV) aan het Europees Parlement.
- tot slot een gesprek/interview met de pas-aangetreden RPF-senator, prof. dr ir. Egbert Schuurman.
- Verder 8 vaste rubrieken van telkens 1 hele pagina:
 - redaktie-opinie (ditmaal o.m. over de beleidspresentatie van het kabinet-Lubbers, en over de rechterlijke slaphuid m.b.t. euthanasie).
 - buitenland-komentaar van Andries Knevel over de kruisraketten.
 - economisch commentaar, ditmaal van prof. A. van Doorn over solidariteit (tussen ambtenaren, uitkeringstrekken en overige burgers).
 - gastopinie, ditmaal van prof. J. W. van Hulst over 'branding, stormtij en springvloed bij het CDA'.
 - column 'Veluwe Vonken' van ds Velema.
 - medische rubriek, ditmaal over 'Pijnbestrijding' van de heer W. L. H. Smelt (anesthesioloog).

- column 'Tegenwoordig', van 'onze' C. Huizinga uit Heerenveen.
- recensie, een uitstekende ditmaal, zij het niet direkt lovend, over het onlangs verschenen boek 'Wij rentmeesters' van dr L. van Klinken; de recensent is drs M. P. H. van Haften, GPV-fraktie-medewerker; zijn commentaar onder de titel 'Rentmeester of marktmeester?' is zeer terzake.

Metterdaad dus een reeks van artikelen, die op basis van de verschaafte informatie, en gestimuleerd door de weergegeven commentaren van terzake-kundigen, veel stof tot nadenken bieden.

Het moet gezegd: ik voelde me goed 'thuis' bij de inhoud van deze Koers. Zowel het geestelijk klimaat als de gebezigde maatschappijvisie acht ik gezond. De artikelen over het Euro Parlement resp. over W.-Duitsland en de al eerder genoemde recensie kwalificeer ik als 'goed'. Evenzo de rubrieksmatige bijdragen van Van Doorn, Van Hulst en Knevel. Het artikel over de bondsvisie over Israël ervoer ik als een tikkeltje lang(-dradig). Het overigens informatieve artikel over 'doe-het-zelf' had aan opiniërende waarde gewonnen als ook de konsekwenties voor de 'normale' economie waren belicht. (Zo behoeft de suggestie/verdachtmaking (?) van zwart geld, verdiend door 6000 z.g. 'illegale' kappers, nuancering en commentaar!)

De geboden informatie over 'pijnbestrijding' was op sommige punten misschien een ietsje té gedetailleerd en technisch.

Het gesprek/interview met Egbert Schuurman was onder de maat; daar had beslist méér ingezet. De boven het artikel geplakte kop is 'Koers' onwaardig (want suggestief t.a.v. 'radicale politiek'). De slotzin van de introductie-tekst is wat pretentius van de interviewer (... 'geprikkeld tot tegenspraak'). De vergelijkingen met enerzijds Scholten (Jan Nico) en anderzijds Groen van Prinsterer acht ik beide misplaatst, ook al is de laatste vergelijking bepaald vleierder dan de eerste. De diepgang van het gesprek (d.w.z. het begrip van de interviewer) is minimaal, zoals blijkt uit de uitgelichte opmerking over de kruisraketten (Schuurman heeft daarover écht méér en wezenlijker gedachten te bieden). Zo zouden meer voorbeelden te geven zijn, waaruit oppervlakkigheid blijkt. (Overigens: de Koers-redaktie bevat vele malen betere interviewers dan deze (gast-?)medewerker ik denk bijvoorbeeld aan het interview met Schuurman in de Shalom-vredeskrant 1981 of 1980.)

Te Berde

Het jaar 1984 zal o.a. het jaar worden van verkiezingen voor het Europese parlement. Euro-verkiezingen zo gezegd. Dat heeft nu al tot gevolg dat je combinaties ziet optreden tussen kleine partijen in ons land, die je normaal niet voor mogelijk houdt. Dat is het geval zowel bij klein links als bij klein rechts zoals men dat wel heel verkeerd benoemt. Ik zou het prettig vinden als het oude gebruik van de termen rechts en links weer zou terugkomen. Rechts betekende vroeger confessioneel gebonden. Dat was links niet. De termen rechts en links zoals ze nu gebruikt worden zeggen vrijwel niets. Ze maken de zaken eerder verward dan duidelijk. Maar goed iedereen weet wat bedoeld wordt met klein links en klein rechts. Bij klein rechts doet zich nu het verschijnsel voor dat het G.P.V. samen met de S.G.P. en het R.P.F. een lijst wil vormen voor de verkiezingen die komen. En dat is op zijn zachtst gezegd opvallend. Want wat is het onderscheid tussen deze verkiezingen en verkiezingen voor Nederlandse vertegenwoordigende lichamen? Ik zou het niet weten. Het G.P.V. partijbestuur had, zoals te verwachten, voorgesteld om zelfstandig deel te nemen aan

die Euroverkiezingen. Een logisch voorstel en in de lijn, zoals men die altijd had getrokken. Maar de algemene vergadering besliste anders. Ik ben wel blij met die andere beslissing al is die dan niet logisch. Er is iets aan het veranderen binnen de vrij-gemaakte kerken. De leden van de enige ware kerk mogen nu toch ook stemmen op leden van niet-ware kerken en daarmee samenwerken. Dat op zich zelf is verheugend. Maar nog verheugender zou het zijn, als tegelijk daarmee de erkenning kwam dat in het verleden veel gezondigd is tegen mensen die dat al lang van mening waren en die het vrij-gemaakte isolationisme nooit hebben willen aanhangen en die daarom veel moeite en verdriet hebben ondergaan. Van een echte bekering is dus nog niet sprake. Maar er is iets op weg. Wie weet komt die erkenning nog. Want je kunt niet blijvend volhouden dat anderen fout waren en „de kerk niet zagen” als je nu zelf op gelijke wijze gaat denken en handelen. Bij klein links is het nog vreemder. Zelfs communisten zien wel wat in een eenheidslijst. Zelfs meer dan anderen. Maar wat de Groene lijst daar weer bij moet doen dat is waarschijnlijk alleen duidelijk voor de ingewijden in deze sectarische hoek van onze samenleving.

H. Amelink, Aalten

Administratie

Administratie-adres:
Kon. Wilhelminalaan 38
3956 TD Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:
Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:
f 45,— per jaar of f 24,— per halfjaar.
Buitenland f 55,— per jaar of f 70,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:
40 ct per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:
Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Verder beschouw ik het als een klein 'foutje van de regie' als zo kort na elkaar twee interviews van gelijke strekking, met één en dezelfde persoon, verschijnen in twee verwante bladen met ook nog eens een overlap w.b. de lezerskring: ND en Koers. Of de regie bij de redakties dan wel bij de geïnterviewde heeft gehaperd, doet niet zo terzake.

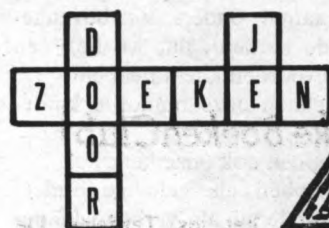
Tot slot nog een ondergeschikt puntje van kritiek: zijn voor de columns van Velema en Huizinga geen pakkender titels te bedenken. 'Tegenwoordig' (Huizinga) lijkt me wat gezocht. En 'Veluwse Vonken' (Velema) roept ten onrechte associaties met de Veluwe op, terwijl de term 'vonken' iets 'flitsend' suggereert. Er valt veel goed over ds Velema te zeggen, maar dat hij 'flitsend' zou schrijven, nou nee...!

Mijn eendoordeel over de 'nieuwe Koers': doorgaan zo! Wat mij betreft kan 'Koers' wedijveren met Elseviers Magazine, afgezien van de omvang dan (óók van de advertenties). Evangelisch-reformatorisch. Nederland is een uitstekend opinieblad rijker geworden.

Koers telde tot voor kort circa 4000 abonnees (de 'oude Koers'). Nu al zijn daar een dikke 1000 nieuwe lezers bijgekomen, uit allerlei kerkelijke/reformatorische kring, terwijl nog veel meer proefnummers zijn verzonden.

Adres: Soesterbergsestraat 172, 3768 MD Soestduinen. Tel. 02155-18228.

Volgende keer: de 'Christelijke BoekenClub' (CBC).



Weet je nog van het grote wonder dat met Naäman was gebeurd? Hij was ziek; hij was melaats. Maar omdat hij in God ging geloven werd hij gezond. Gehazi, de knecht van de profeet Elisa, zal ook wel onder de indruk zijn geweest, denk ik. Naäman wilde uit dankbaarheid geschenken aan Elisa geven. Maar dat vond Elisa niet goed. Zullen we eens lezen hoe die geschiedenis verder gaat?
Lees eerst 2 Koningen 5 : 19-27 en beantwoord de volgen vragen.

- Gehazi wilde wel geschenken hebben van Naäman. Toen hij Naäman had ingehaald, zei hij dat Naäman hem geschenken moest meegeven:
 - voor zichzelf.
 - voor Elisa.
 - Hoeveel geschenken kreeg Gehazi van Naäman?
 - minder dan hij vroeg.
 - evenveel als hij vroeg.
 - meer dan hij vroeg.
 - Waar verborg Gehazi de geschenken?
 - op een heuvel.
 - in het huis van Elisa.
 - Wat vroeg Elisa aan Gehazi toen hij terugkwam?
 - Heb je alles gekregen wat je vroeg.
 - vanwaar Gehazi.
 - Het antwoord dat Gehazi toen gaf was:
 - waar.
 - niet-waar.
 - Welke straf kreeg Gehazi voor zijn hebzucht?
 - hij kreeg de melaatsheid van Naäman.
 - hij mocht niet meer werken voor de profeet Elisa.
 - Waren er in de tijd dat Elisa leefde, veel melaatsen in Israël?
 - veel mensen waren melaats.
 - weinig mensen waren melaats.
- (Lees hiervoor wat de Here Jezus zegt in Lucas 4 : 27.)
- De Here Jezus heeft een aantal melaatsen mensen weer beter gemaakt. Dat staat in Lucas 17 : 11-19. Hoeveel mensen waren dat?
 - twee.
 - vijf.
 - tien.
 - Eén van deze mensen kwam terug om Jezus te bedanken. Die man was:
 - Jood.
 - Romein.
 - Samaritaan.
 - Koning Uzzia was 16 jaar toen hij koning werd over Juda. Hij heeft 52 jaar geregeerd. Hij deed eerst wat de Here graag wilde. Toen hij ouder werd en machtig was geworden, werd hij de Here ontrouw. Hij ging zelf reukoffers brengen, terwijl alleen de priesters dat mochten doen. Zelfs naar 80 priesters luisterde hij niet. Toen strafte de Here hem. Hij werd melaats. Deze geschiedenis staat in 2 Kronieken 26 : 1-23. Werd hij over zijn hele lichaam melaats? Vers 19.
 - ja.
 - nee, alleen zijn voorhoofd.
 - nee, alleen zijn handen.

Als je alle antwoorden hebt gevonden, moet je het getal dat voor ieder goed antwoord staat, opschrijven in de figuur.

Als het goede antwoord op vraag A een 2 zou zijn, dan moet je dus in vakje A en 2 invullen. Als je alles goed hebt, ontstaat er een tovervierkant.

Weet je wat dat betekent? Als je drie getallen, die op één rij staan, bij elkaar optelt komt er altijd hetzelfde getal uit. Probeer het maar! Dat geldt van links naar rechts. Maar ook van boven naar beneden. En ook voor de beide diagonalen (schuine lijnen). Welk getal is dat? Had je datzelfde getal gevonden bij vraag J?

A	B	C
D	E	F
G	H	I

Oplossing Kerstpuzzel.

- Kaïn - 2. Levi - 3. Orpa - 4. Aser - 5. Ruth - 6. Dina - 7. Obed - 8. Cham - 9. Jehu - 10. Mara - 11. Isaï - 12. Amos - 13. Seth - 14. Juda - 15. Saul - 16. Elia - 17. Asaf - 18. Gaza - 19. Joël - 20. Abel - 21. Boaz - 22. Ezra - 23. Ezau - 24. Jona.

De zin luidt: KERST DE CHRISTUS IS GEBOREN.

Zoudt u gelukkig getrouwd willen zijn?

Bel of schrijf naar het

„Christelijk Huwelijksbureau”

POSTBUS 8 — 7450 AA HOLTEN

TEL. 05483 - 3277

Bouw
aan
Opbouw

Geef een
adres door
van een
nieuwe
abonnee

— Dochter
— Zoon
— Familielid
— Vriend(in)?

Geïnteresseerd in Opbouw

☐ abonnement
☐ kennismakingsnummers

Naam:
Adres:
Postcode:
Woonplaats:

Sturen in envelop zonder postzegel naar Adm. Opbouw, Antwoordnr. 38, 3940 ZD Leersum.

Boekbespreking

Treinen naar de hel

Al vanaf het moment dat ik voor het eerst het verhaal hoorde over de deportaties van de Joden, heeft mij de vraag bezig gehouden: Hoe kon dit gebeuren?

En steeds opnieuw heb ik het gevraagd: Wisten jullie het dan niet? Had niemand dan een vermoeden? Konden jullie dan niets doen? Veel heb ik gelezen over de oorlog. Deze zomer ben ik naar het Herinneringscentrum Kamp Westerbork geweest en opnieuw was ik verbijsterd. En nog sterker kwam de vraag naar boven: „Wist dan niemand wat de Joden te wachten stond?”

En dan is er opeens het boekje van dr J. W. van Hulst.

Een boekje dat ik in één ruk heb uitgelezen.

Een antwoord op de bovengenoemde vragen.

Een boekje dat iedereen zou moeten lezen.

Lezen als waarschuwing. Dit mag nooit meer gebeuren!

Maar ook een boekje dat een geweldige schuld op de mensen van toen en de kerken van toen legt.

Dr Van Hulst analyseert ook op een heel indringende manier de boeken van Etty Hillesum. En ook op de vraag: Wisten de Joden wat hen te wachten stond? geeft hij een antwoord.

Hopelijk zullen velen dit boekje lezen tot lering en als waarschuwing, want we kunnen allemaal, als we de kranten lezen, weten dat het nog niet voorbij is.

Het boekje van dr J. W. van Hulst is verschenen bij uitg. Buijten en Schipperheijn te Amsterdam en kost f 14,50.

E. Kole-Mollema

Kerknieuws

Beroepen

De kerkeraden van Deventer en Langeslag hebben in combinatie een beroep uitgebracht op ds A. M. van Leeuwen te Vlaarding.

Bunschoten-Spakenburg

Het adres van de nieuwe scriba van Bunschoten-Spakenburg is: Ph. Koelewijn, Fr. Jacobsweg 14, 3752 CG Bunschoten-Spakenburg, telef. 03499-81671.

Het postadres van de kerkeraad luidt thans: Postbus 17, 3750 GA Bunschoten-Spakenburg.

Vervolg-cursus ouders en opvoeders

Van begin oktober tot eind november werd de wekelijkse cursus gehouden voor ouders en opvoe-

ders, georganiseerd door de Stichting Kinderwerk Timotheüs te Veldhoven. Deze stichting bericht ons het volgende:

„Als je aan het einde van zo'n serie avonden hoort dat men de lessen werkelijk als een hulp heeft ervaren bij het opvoeden van de kinderen, dan zijn we daar erg dankbaar voor. Eén van de cursisten zei: 'Ik vind het jammer dat deze cursus er pas nu is, ik heb er erg veel van geleerd.' Een andere cursist zei ons: 'Over het opvoeden heb ik veel gehoord, maar het is fijn om het nu eens vanuit de bijbel te onderzoeken.'

Het gezin is de basis van de maatschappij. Vandaar dat het erg belangrijk is juist aan het gezin alle aandacht te schenken. Als u nu hoort dat alle cursisten nog graag tweemaal willen samenkomen op 16 en 23 januari a.s., wellicht proeft u dan iets van de waarde van deze avonden voor de ouders welke deze mochten bezoeken.

Wij behandelen op deze avonden in januari de leeftijdsgroep 12 tot 18 jaar. - De lessen worden gegeven door mevr. Vrijmoeth uit Zwolle. - Als u belangstelling heeft deze twee maandagavonden naar Utrecht te komen (Rubenslaan 91), dan nodigen wij u hiervoor van harte uit. - Wilt u zich dan wel telefonisch aanmelden bij ons nummer 040-522576? De kosten van de avonden zijn samen f 15,—.”

Uit breder kring

Introductiemiddag Theologische Hogeschool der Chr. Geref. Kerken

Nogmaals wordt herinnerd aan de introductiemiddag, donderdag 26 januari 1984 om 14.30 uur, voor hen die overwegen in 1984 of eventueel een jaar daarna aan onze Hogeschool te komen studeren. Er zal iets verteld worden over de opzet van de studie, er zal gelegenheid zijn iets te horen over het studentencorps en op vragen zal worden ingegaan. Degenen die voornemens zijn deze middag te bezoeken worden verzocht daarvan aan de administratie van de Hogeschool kennis te geven, hetzij schriftelijk, hetzij telefonisch. Het adres is Wilhelminapark 4, 7316 BT Apeldoorn, tel. 055-213156.

Ontmoetingsdag voor ouders van homofile kinderen

De ontmoetingsdag is voor ouders van kinderen uit de Chr. Geref. Kerken, de Geref. Kerken (vrijg.) en de Ned. Geref. Kerken. Alhoewel het hier om kinderen gaat, die op een leeftijd zijn gekomen, waarop zij hun eigen verant-

woordelijkheid hebben, menen wij (een aantal ouders uit bovengenoemde kerken), dat wij ook een verantwoordelijkheid hebben.

Wij hebben onze homofile kinderen lief.

Wij hebben ook onze kerk lief.

Wij hebben als gelovige ouders onze kinderen als verbondskinderen in onze kerk ten doop gehouden.

Nu doen zich hier en daar spanningen voor tussen onze kinderen en onze kerk. Wij willen zo graag, dat de band tussen onze kinderen en hun kerk bewaard blijft. Wij willen zo graag, dat zij zich daar gelukkig en thuis kunnen voelen. Wij zitten met tal van vragen zonder duidelijke antwoorden.

Onder leiding van één van onze predikanten, willen wij ons gaan bezinnen: Wat zegt de Bijbel? Wat is dan onze verantwoordelijkheid? Hoe kunnen wij die verantwoordelijkheid het best waar maken?

Ieder, die in dezelfde positie zit en die vanuit dezelfde betrokkenheid mee wil doen aan die bezinning, is hartelijk welkom!

Tijd: Zaterdag, 21 januari 1984, om 10.30 uur.

Plaats: Chr. Geref. Kerk, Witte-vrouwensingel 28, Utrecht.

Contactadres: De Heer en Mevr. De Vries-Wiersma, De Rozetuin 11, 9203 LP Drachten, tel. 05120-15968.

Trente gehandhaafd door R.K.-wetboek

Op 27 november j.l. is het nieuwe r.k.-kerkelijke wetboek van kracht geworden. Daarin wordt opnieuw van de ambtsdragers in de R.K.-Kerk geëist dat zij de eed afleggen op de geloofsbelijdenis van het Concilie van Trente, waarin de leer van de Reformatie onder vervloeking werd afgewezen.

Alle pastoors, professoren van filosofie en theologie, alle bisschoppen moeten bij hun ambtsaanvaarding verklaren dat zij zich van harte stellen achter alle uitspraken van Trente.

Welnu Trente heeft o.a. uitgesproken: „Vervloekt is wie beweert dat de genade enkel een gunst van God is, dat de mens het eeuwige leven niet waarlijk zou kunnen verdienen door zijn goede werken. Vervloekt is degene die beweert dat de mens enkel gerechvaardigd wordt door de toerekening van de gerechtigheid van Christus, enkel door het vertrouwen dat de zondige mens stelt in

Gods barmhartigheid, die Hij in Christus getoond heeft”.

Zij moeten deze verklaring afleggen met de hand op het Evangelie en daarna dat „Evangelie kussen en uitspreken: „Zo waar helpe mij God en deze heilige Evangelien”. Aldus verloochenen zij het Evangelie van de vrije genade met een kus op datzelfde Evangelie.

In het decembernummer van In de Rechte Straat staat de volledige tekst van deze geloofsbelijdenis van Trente afgedrukt. Dat nummer kan gratis worden aangevraagd bij In de Rechte Straat, postbus 131, 6880 AC Velp, tel. 085-634959.

De Here nam, onverwachts voor ons, uit ons midden weg onze broeder

DAAN FOLMER

Openbaring 7: 9, 10

Kerkeraad en Gemeente van de Ned. Geref. Kerk te Amstelveen.

Amstelveen, 2 januari 1984

Zoekt U een camping waar U zich als Christen thuis kunt voelen?

Evangelische Camping „t BELOOFDE LAND”

biedt U o.a. een fijn programma tijdens de vakantieperiode. Tevens verhuren wij (toer)caravans. Vraag folder.

Bosweg 17 — 3781 NG Voorthuizen
Tel. 03429-2942

Reserveringen vanaf 16 januari 1984.

Predikanten en studenten met preekconsent

die in de Ned. Geref. Kerk van Nunspeet zouden kunnen voorgaan in één of meer diensten op zondag 22 en/of 29 juli 1984 worden verzocht contact op te nemen met J. van den Berg, Oosteinderweg 46, 8072 PD Nunspeet, tel. 03412-52157.

RESERVEER NU

Een gerieflijke bungalow of een plaats op de camping. Nieuw in '84 groot zwembad met kleuter- en spartelbad.

Recreatiecentrum „Ackersate”

Harremaatweg 26
3781 NJ Voorthuizen - Tel. 03429-1274

VOOR UW DRUKWERK

NAAR

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

NOOITGEDACHT 3 — 3701 AL ZEIST — TELEFOON 03404 - 22452